

AVRUPA BİRLİĞİ'NDE NÜFUS VE İSTİHDAM HAREKETLERİ ÜZERİNDE GENEL BİR DEĞERLENDİRME (İSTİHDAM POLİTİKALARININ PERFORMANSI VE NÜFUS- İSTİHDAM MATRİSİ)

Prof. Dr. Ahmet Burçin YERELİ
Hacettepe Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

1. Giriş

Son genişleme ile birlikte 27 üyeli hale gelen Avrupa Birliği, aday konumundaki Hırvatistan ve Türkiye dahil edildiğine 570 milyonu aşan nüfus yapısı ve güçlü sermaye birikimiyle dünyanın ikinci büyük süper bloğu haline gelmektedir. Halen en güçlü blok olarak kabul edilen Kuzey Amerika, nüfus olarak Avrupa Birliği'nin oldukça gerisinde olmakla birlikte, üretim gücü ve sermaye birikimi açısından Birliğin bir hayli ilerisindedir. Kuzey Amerika ve Avrupa arasında yaşanan küresel rekabet giderek daha sertleşmektedir. Zaman zaman Irak ve Afganistan sorunu ve zaman zaman da Kuzey Kore ve İran tehdidi ile savunma ve güvenlik işbirliği konuları ön plana çıksa da, yeryüzündeki pazarlara hakim olma mücadelesi gelecekte de iki blok arasındaki rekabetin temel belirleyicisi olacaktır.

Son yıllarda arka arkaya yaşanan iki genişleme evresi ile birlikte nüfus yapısı daha da güçlenen Avrupa Birliği'nde, kısa dönemli nüfus ve istihdam hareketlerinin, ekonomik krizler ve kaçak göçmenlere bağlı olarak, dengesiz bir seyir izlemesi giderek daha önemli bir sorun haline almaktadır. Bu dengesizlik, Avrupa kıtasına dışarıdan gelenlere bağlı olmakla birlikte, Doğu Avrupa ülkelerinden Batı Avrupa ülkelerine doğru yaşanan göç şeklinde de ortaya çıkabilmektedir. Her ne kadar serbest dolaşım Avrupa Birliği'nin temel özgürlük anlayışının bir uzantısı olsa da, üyeliğe kabul edilirken Polonya için getirilen kısıtlamalar ve İngiltere ile İrlanda'nın geçtiğimiz yıllarda uygulamaya kalktığı belli ülke vatandaşları için kota uygulaması serbest dolaşım ilkesinin istisnaları olarak göze çarpmaktadır.

Demografik çalışmalarda nüfus hareketleri içinde işgücünün mevcut hali ve gelecekteki potansiyeline ilişkin beklentiler iktisadi strateji ve bu stratejiye yönelik hedefler açısından büyük önem

taşımaktadır. Bu çalışmada nüfus ve istihdam hareketlerindeki değişim belli dönemler itibariyle ele alınacak ve konu Avrupa Birliği üyesi ülkelerin istihdam politikalarının performansı açısından değerlendirmeye tabi tutulacaktır. Tespitlerde Avrupa Birliği'nin resmi istatistikleri kullanılmıştır. Tablolar düzenlenirken verilerin başlangıç tarihi olarak 1991 yılı ve bitiş tarihi olarak da 2007 yılları esas alınmıştır. Avrupa Birliği kaynaklarında tüm ülkeler için düzenli veri setlerine ulaşabilmek güçtür. Özellikle yeni katılan ülkelerin yakın döneme kadar verilerinin bulunmadığı görülmektedir. Bu nedenle 1991–2007 arasına 2000 yılı da dâhil edilerek 1991-2000 ve 2000-2007 dönemlerinin karşılaştırması yapılacaktır. Böylece düzenli veri setlerinin bulunduğu 2000'li yıllar 1990'lar ile mukayese edilecektir.

2. Konunun Teorik Çerçevesi

İktisadi literatürde nüfus ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi ele alırken iki temel önermede bulunabiliriz. Bunlar:

- Nüfus artışı ekonomik büyümeye yol açmaktadır. (A)
- Ekonomik büyüme nüfus artışını tetiklemektedir. (B)

Tarihsel açıdan bakıldığında dünyanın belli bölgeleri için (A) önermesinin, belli bölgeleri içinse (B) önermesinin doğru olduğu söylenebilir. Örneğin Orta Doğu toplumlarında ekonomik büyüme sonucu ortaya çıkan zenginlik daha geniş aile yapısını beraberinde getirmektedir. Yani, nüfus zenginlikle birlikte daha da artmakta ve (B) önermesini doğrulamaktadır. Avrupa Kıtası'nda ise daha çok (A) önermesini doğrulayan bir süreç yaşanmıştır. Nüfus gücü ekonomik büyümenin kaynağı olmuştur.

Sanayi Devrimi sonrasında giderek zenginleşen Avrupa, nüfus gücü yerine sermaye gücü ile ön plana çıkmıştır. Emek-yoğun üretim tekniklerinin yerine teknoloji-yoğun üretim tekniklerinin kullanılmasıyla beraber üretimde emeğin yerini teknoloji almaya başlamıştır. 1900'lerin ilk yarısında yaşanan iki büyük savaş ve yerel çatışmalar dolayısıyla önemli bir nüfus gücünü kaybeden Avrupa kıtası, 1900'lü yılların sonlarına doğru nüfus azalması sorunuyla karşı karşıya kalmış ve sosyal güvenlik sistemindeki aktüeryal dengeler alt üst olmuştur.

Bir ülkede nüfus hareketlerini belirleyen iki temel etken bulunmaktadır. Bunlar:

- Doğurganlık Oranı,
- Göç Hareketleri.

Doğurganlık, öncelikle toplumun ahlaki ve kültürel değerleri ile inanç yapısına bağlıdır. Sosyo-ekonomik yapı da ikincil derecede doğurganlık üzerinde etkili olan bir faktördür. Göç hareketleri ise göç alanın dinamikleri ile ilgili olduğu kadar göç verenin yapısal özellikleri ile de ilgilidir.

Yine bir ülkede istihdam düzeyini belirleyen iki temel faktör bulunmaktadır. Bunlar da şu şekilde sıralanabilir:

- Ekonomik Faktörler: (Ekonomik İstikrar ve Reel Ücret Düzeyi),
- Sosyal Faktörler: (Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Düzeyi ve Sosyal Güvenlik Sisteminin Yapısı).

Şüphesiz istihdam düzeyini belirleyen faktörleri istihdam arzı ve istihdam talebi açısından ayrı ayrı ele alabiliriz. Ancak, çalışmanın ana ekseninden uzaklaşmamak adına bu faktörler iki ana başlık altında toplanmıştır. Ekonomik faktörler olarak ülkedeki ekonomik istikrar ve ücretlerin reel düzeyi ön plana çıkan temalardır. Ekonominin kriz tehdidi altında olması gününbirlik çalışmayı esas alan işlerin yaygınlaşmasına ve kayıt dışı çalışmanın daha avantajlı hale gelmesine neden olabilmektedir. Dolayısıyla istihdam düzeyinde dönemsel dalgalanmalar yaşanmaktadır. Ayrıca bu ülkeler, dışarıya işgücü göçü gibi bir olasılığı da bünyelerinde barındırmaktadırlar.

Sosyal faktörler ise çok çeşitlidir. Ülkenin sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyi, kamu kolaylıklarının yapısı, sosyal güvenlik şemsiyesinin genişliği gibi sosyal faktörler de istihdama katılımı özendirici koşullardır. Tarımsal işgücünün yoğun olduğu yani, tarımsal görünümlü ülkelerde işsizliğin (özellikle gizli işsizliğin) yüksek olduğu herkesçe bilinen bir süreçtir. Sanayileşme ile kentleşme ve işgücüne katılım artmakta, hizmetler sektörünün gelişmesi ile birlikte bu süreç daha da hızlanmaktadır. Hizmetler sektörünün gelişmesi ile birlikte kadınların işgücüne katılımı erkeklerden daha hızlı artmaktadır.

3. Nüfus-İstihdam Matrisi

Nüfus-İstihdam Matrisi birbirinden bağımsız iki değişken olan nüfus ve istihdam hareketleri sonucunda işgücü piyasalarının konumunu ve bu piyasalardaki beklentileri analiz etmeye yönelik bir tabloyu ifade etmektedir. Bu tabloda ülkeler belli bir dönemde birbirinden bağımsız olarak ortaya çıkan nüfus ve istihdam hareketlerine göre kısa veya uzun dönemli olarak işsizlik veya işgücü açığı beklentisine göre sınıflandırılmaktadırlar.

Örneğin değişen toplam istihdam ile değişen toplam nüfus arasındaki bu ilişki pozitif yönlü ise bir sonraki dönemde işsizlik oranının azalması beklenir. Hiç şüphesiz böyle bir tespitte bulunurken işgücüne katılım oranının da ayrıca dikkate alınması gerekebilir. Bazı durumlarda işsizlik oranındaki değişim tek başına açıklayıcı olmayabilir. Hem işsizlik hem de işgücüne katılım oranları içinde bulunulan dönemin koşullarına bağlı olarak değişim göstermektedir.

İstihdam edilebilir nüfus olarak tanımlanan kitle, 15-64 yaş aralığındaki nüfusu ifade etmektedir. Bir ülkede istihdam edilen toplam nüfus ise bu yaş aralığının dışındaki çalışanları da kapsamaktadır. Günümüz koşullarında 15 yaş altında çalışanlar ile emeklilik yaşından sonra çalışanlar sosyal refah devleti idealine uygun düşmemektedir. Dolayısıyla Nüfus-İstihdam Matrisi'nde 15-64 yaş aralığındaki nüfusu esas alan değerlendirmeler yapılacaktır.

Nüfus-İstihdam Matrisini kullanarak ülkeleri iki ayrı zaman dilimi için değerlendirmeye tabi tutabiliriz. İlk olarak ele alınan dönem içinde izlenen istihdam politikalarının performansı açısından ülkeler değerlendirilebilir. İkincisi ise, izleyen dönemde uygulanabilecek nüfus ve istihdam politikaları hakkında yürütme organlarına yol gösterici mahiyette önermeler geliştirilebilir. Matris özellikle, işgücü piyasalarına yönelik ya da bu piyasalar üzerinde etki gücü bulunan uygulamaların etkilerini görebilmek açısından da kullanılabilir.

Nüfus-İstihdam Matrisi değerleri aşağıdaki formüle göre hesaplanmaktadır:

$$m_{pe} = \frac{\frac{te_2 - te_1}{te_1}}{\frac{tp_2 - tp_1}{tp_1}} = \frac{\Delta te}{\Delta tp}$$

Söz konusu formülde:

m_{pe} : Nüfus-İstihdam Matris Değeri

te_1 : Dönem Başındaki Toplam İstihdam (15-64 Yaş)

te_2 : Dönem Sonundaki Toplam İstihdam (15-64 Yaş)

Δte : Dönem İçinde Toplam İstihdamda Yaşanan Değişim (15-64 Yaş)

tp_1 : Dönem Başındaki Toplam Nüfus (15-64 Yaş)

tp_2 : Dönem Sonundaki Toplam Nüfus (15-64 Yaş)

Δtp : Dönem İçinde Toplam Nüfusta Yaşanan Değişim (15-64 Yaş)

Formülden de görüleceği üzere matris değerleri hesaplanırken nüfus ile istihdamdaki değişimler dikkate alınmaktadır. Söz konusu değişimlerin mutlak değerleri dikkate alındığında 8 farklı durum ortaya çıkmaktadır.

- $\Delta te > 0$ ve $m_{pe} > 1$ (1)
- $\Delta te > 0$ ve $m_{pe} = [0, 1]$ (2)
- $\Delta te > 0$ ve $m_{pe} = [-1, 0]$ (3)
- $\Delta te > 0$ ve $m_{pe} < -1$ (4)
- $\Delta te < 0$ ve $m_{pe} < -1$ (5)
- $\Delta te < 0$ ve $m_{pe} = [-1, 0]$ (6)
- $\Delta te < 0$ ve $m_{pe} = [0, 1]$ (7)
- $\Delta te < 0$ ve $m_{pe} > 1$ (8)

Şimdi bu durumları teker teker açıklayalım:

(1) Δte ve $\Delta tp > 0$ ve $|\Delta te| > |\Delta tp|$ ise $m_{ep} > 1$ sonucuna ulaşılır. Bu durumda hem toplam istihdam ve hem de toplam nüfusta bir artış söz konusudur. Ancak, toplam istihdamdaki artış toplam nüfus artışından yüksektir. Dolayısıyla bir sonraki dönemde işgücüne katılım artacaktır. Ayrıca işsizlik oranında bir azalma olması olasıdır ve m_{ep} , $+\infty$ 'a yakınsadıkça bir sonraki dönemde işsizlik daha da hızlı

azalacaktır. Bu yapıdaki ülkelerde uzun dönemde ortaya çıkabilecek işgücü açığı sorununa karşı önlemler alınmalıdır. İstihdam artışının yurtiçi istihdam kaynaklarından karşılanamaması halinde ülkeye başka ülkelerden göçmen kabul edilebilecektir. Ya da üretim teknikleri emek-yoğundan sermaye-yoğun ve teknoloji-yoğun tekniklere doğru kayacaktır.

(2) Δte ve $\Delta tp > 0$ ve $|\Delta te| < |\Delta tp|$ ise m_{ep} , 0 ile 1 arasında bir değer alacaktır ki, bu durumda da toplam istihdamda ve nüfusta bir artış söz konusudur. Ancak, nüfustaki artış toplam istihdamdaki artıştan büyüktür. Dolayısıyla, bir sonraki dönemde işsizlik oranında bir artış olması olasıdır. Bu ülkelerde istihdam artırıcı politikalar izlenerek uzun dönemde ortaya çıkması olası işsizlik artışlarının önüne geçilebilir.

(3) $\Delta te > 0$, $\Delta tp < 0$ ve $|\Delta te| < |\Delta tp|$ ise m_{ep} , -1 ile 0 arasında bir değer alacaktır. Bu durumda da toplam istihdam artmakta ve nüfus azalmaktadır. Ancak bu sefer, nüfustaki değişimin mutlak değeri toplam istihdamdaki değişimin mutlak değerinden büyüktür. İşsizlikteki azalma ve işgücüne katılımın nispi olarak artışı ile beraber işgücü açığı (1) ve (4) no'lu grupta yer alan ülkelere daha hızlı gelişen bir süreç olarak ortaya çıkabilecektir.

(4) $\Delta te > 0$, $\Delta tp < 0$ ve $|\Delta te| > |\Delta tp|$ ise $m_{ep} < -1$ olacaktır. Bu durumda toplam istihdam artmakta, ancak nüfus azalmaktadır. Ayrıca toplam istihdam değişiminin mutlak değeri, nüfus değişiminin mutlak değerinden büyük olduğu için izleyen dönemde işgücüne katılım nispi olarak artacak ve işsizlik azalacak, gerekli önlemler alınmazsa daha ileriki aşamalarda işgücü açığı ortaya çıkabilecektir. Bu gruptaki ülkeler nüfus politikalarını gözden geçirmek durumundadırlar. Aksi takdirde, işgücü açığı bu ülkeler açısından (1) no'lu durumdaki ülkelere nazaran daha kısa dönemde ortaya çıkabilecek ciddi bir tehdittir.

(5) $\Delta te < 0$, $\Delta tp > 0$ ve $|\Delta te| > |\Delta tp|$ ise $m_{ep} < -1$ olacaktır. Bu durumda nüfus artarken, toplam istihdam hızla azalmaktadır. Toplam istihdamdaki değişimin mutlak değeri nüfustaki değişimin mutlak değerinden büyüktür. Matris değeri -1'den küçük olan bu gruptaki ülkelere, istihdama katılım nispi olarak azalmaktadır. Dolayısıyla işsizlik (2) no'lu gruptaki ülkelere nazaran daha hızlı artmaktadır.

(6) $\Delta te < 0$, $\Delta tp > 0$ ve $|\Delta te| < |\Delta tp|$ ise m_{ep} , -1 ile 0 arasında bir değer alacaktır. Bu durumda da nüfus artarken, toplam istihdam azalmaktadır. Ancak, nüfustaki değişimin mutlak değeri toplam istihdamdaki değişimin mutlak değerinden büyüktür. Bu gruptaki ülkelerde ise işsizlik sorunu (2) no'lu gruptaki ülkelere nispeten daha kısa vadeli; (5) no'lu gruptaki ülkelere nispeten ise daha uzun vadeli bir sorun olarak ortaya çıkacaktır.

(7) Δte ve $\Delta tp < 0$ ve $|\Delta te| < |\Delta tp|$ ise $m_{ep} > 1$ olacaktır. Bu durumda da hem toplam istihdam hem de nüfus azalmaktadır. Ancak, nüfus toplam istihdamdan daha hızlı azalmaktadır. Bu grupta ülkelerde ise diğer gruptaki ülkelere nazaran orta vadeli bir işgücü açığı tehdidi söz konusu olmaktadır.

(8) Δte ve $\Delta tp < 0$ ve $|\Delta te| > |\Delta tp|$ ise m_{ep} , 0 ile 1 arasında bir değer alacaktır. Bu durumda hem toplam istihdam hem de nüfus azalmaktadır. Ancak, toplam istihdam toplam nüfustan daha hızlı azalmaktadır. Bu gruptaki ülkelerde diğer gruptaki ülkelere nazaran orta vadeli bir işsizlik baskısı bulunmaktadır.

Buna bağlı olarak Nüfus-İstihdam Matrisini şu şekilde oluşturabiliriz:

Şekil: 1 – Nüfus-İstihdam Matrisi

	İşgücü Açığı				
Kısa Dönem	3	4	7	1	Uzun Dönem
	5	6	8	2	
	İşsizlik				

Bu matriste yer alan ülke grupları kısa dönemden uzun döneme doğru ve işgücü açığı tehdidi ile işsizlik baskısı durumlarına göre sınıflandırılmıştır. Buna göre (1), (3), (7) ve (1) grubundaki ülkeler işgücü açığı tehdidi yaşarken; (5), (6), (8) ve (2) grubundaki ülkeler işsizlik baskısı altındadır. Soldan sağa doğru bu tehdit ya da baskı kısa dönemliden uzun dönemliye doğru değişmektedir. Örneğin (3) grubunda, (4), (7) ve (1) grubundaki ülkelere nazaran daha kısa vadeli

bir işgücü açığı tehdidi bulunmaktadır. (1) grubunda ise bu tehdit diğer ülkelere göre daha uzun vadelidir. (4) ve (7) grubundakilerde ise tehdit (3) ve (1) grubundakilere göre daha orta vadelidir. Aynı örneği işsizlik baskısına da uyarlayabiliriz. Buna göre (5) grubunda (6), (8) ve (2) grubundaki ülkelere nazaran daha kısa vadeli bir işsizlik baskısı bulunmaktadır. (2) grubunda ise bu baskı diğer ülkelere göre daha uzun vadelidir. (6) ve (8) grubundakilerde ise söz konusu baskı (5) ve (2) grubundakilere göre daha orta vadelidir.

Ülkelerin Nüfus-İstihdam Matrisi değerleri, aynı dönemde işsizlik ve işgücüne katılım oranlarındaki değişim ile mukayese edilerek, o döneme ilişkin istihdam politikalarının performansı hakkında değerlendirmelerde bulunulabilir. Nüfus-İstihdam Matrisi içinde yer alan 8 farklı duruma göre işsizlik ve işgücüne katılım açısından

4. Avrupa Birliği'nde Nüfus ve İstihdam Hareketleri

Avrupa Birliği'nde nüfusun ve istihdamın hangi yönde geliştiği Tablo: 1' de görülmektedir. 15-64 Yaş aralığındaki nüfusa göre Avrupa Birliği'nin en kalabalık ülkesi Almanya'dır. Tabloda ülkelerin sıralanmasında nüfus kriteri esas alınmıştır.

Tablo: 1 – Avrupa Birliği’nde Yıllara ve Ülkelere Göre Toplam İstihdam Edilebilir Nüfus ve Bunların Toplam İstihdamı (15-64 Yaş) (Bin Kişi)

Ülkeler	Toplam Nüfus (15-64 Yaş)			Toplam İstihdam (15-64 Yaş)		
	1991	2000	2007	1991	2000	2007
AB-27	-	319.355	328.295	-	198.720	214.664
AB-15	242.258	248.387	256.722	150.571	157.530	171.822
Almanya	54.130	55.062	54.226	36.642	36.105	37.612
Fransa	36.335	37.430	39.493	21.934	23.237	25.510
İngiltere	37.378	37.550	38.994	25.989	26.731	27.798
İtalya	-	38.642	38.946	-	20.753	22.846
İspanya	25.601	27.373	30.808	12.697	15.399	20.211
Polonya	-	25.739	26.299	-	14.155	14.997
Romanya	-	15.231	15.046	-	9.590	8.843
Hollanda	10.249	10.722	10.986	6.402	7.819	8.345
Çek Cumhuriyeti	-	7.116	7.347	-	4.625	4.856
Yunanistan	6.628	7.078	7.208	3.538	3.996	4.424
Portekiz	6.568	6.909	7.135	4.470	4.724	4.837
Belçika	6.625	6.719	7.008	3.701	4.068	4.348
Macaristan	-	6.764	6.800	-	3.806	3.897
İsveç	5.529	5.708	6.002	4.396	4.168	4.453
Avusturya	-	5.375	5.551	-	3.678	3.963
Bulgaristan	-	5.491	5.198	-	2.768	3.209
Slovakya	-	3.693	3.873	-	2.096	2.351
Danimarka	3.465	3.532	3.573	2.572	2.694	2.757
Finlandiya	3.367	3.452	3.497	2.382	2.319	2.459
İrlanda	2.159	2.546	2.993	1.109	1.660	2.067
Litvanya	-	2.319	2.319	-	1.370	1.506
Letonya	-	1.600	1.573	-	920	1.075
Slovenya	-	1.397	1.412	-	877	957
Estonya	-	916	909	-	554	631
Kıbrıs Rum Kesimi	-	438	518	-	288	368
Lüksemburg	265	288	304	161	181	193
Malta	-	263	278	-	143	155

Kaynak: European Commission (2008) verilerinden yararlanılara hazırlanmıştır.

Tablo: 2 –Dönemler İtibariyle ve Ülkelere Göre Toplam İstihdam Edilebilir Nüfusun (15-64 Yaş) Nispi Değişimi

Ülkeler	%		
	1991/2000	2000/2007	1991/2007
Kıbrıs Rum Kesimi	-	18,26	-
İrlanda	17,92	17,56	38,63
İspanya	6,92	12,55	20,34
Malta	-	5,70	-
Lüksemburg	8,68	5,56	14,72
Fransa	3,01	5,51	8,69
İsveç	3,24	5,15	8,55
Slovakya	-	4,87	-
Belçika	1,42	4,30	5,78
İngiltere	0,46	3,85	4,32
AB-15	2,53	3,36	5,97
Avusturya	-	3,27	-
Portekiz	5,19	3,27	8,63
Çek Cumhuriyeti	-	3,25	-
AB-27	-	2,80	-
Hollanda	4,62	2,46	7,19
Polonya	-	2,18	-
Yunanistan	6,79	1,84	8,75
Finlandiya	2,52	1,30	3,86
Danimarka	1,93	1,16	3,12
Slovenya	-	1,07	-
İtalya	-	0,79	-
Macaristan	-	0,53	-
Litvanya	-	0,00	-
Estonya	-	-0,76	-
Romanya	-	-1,21	-
Almanya	1,72	-1,52	0,18
Letonya	-	-1,69	-
Bulgaristan	-	-5,34	-

Kaynak: European Commission (2008) verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

Tablo:2'de dönemler itibariyle istihdam edilebilir toplam nüfusun nispi değişimi görülmektedir. Mevcut veriler çerçevesinde 2000-2007 yılları arasında daha düzenli veri mevcut olduğu için sıralama 2000-2007 aralığındaki değerlere göre yapılmıştır. Kıbrıs Rum Kesimi, İrlanda ve İspanya yüksek istihdam edilebilir nüfus artış hızı ile dikkat çekmektedir. Son iki genişleme evresinde Avrupa

Birliği'ne katılan bazı Doğu Avrupa ülkeleri ile Almanya'da yaşanan azalma ise dikkat çekici boyuttadır.

Tablo: 3' de 15-64 yaş aralığındaki toplam istihdamın nispi değişimine ilişkin rakamlara yer verilmiştir. Aynı şekilde Tablo: 3'deki sıralamada da 2000-2007 yıllarına ait yüzdeler esas alınmıştır. İspanya, Kıbrıs Rum Kesimi, İrlanda, Letonya, Bulgaristan, Estonya, Slovakya, Yunanistan ve İtalya istihdamdaki artış hızları ile ön plana çıkmaktadır. Birliđe en son katılan Romanya'daki azalma ise dikkate değerdir.

Tablo 3 –Dönemler İtibariyle ve Ülkelere Göre Toplam 15-64 Yaş Aralığındaki İstihdamın Nispi Değişimi

Ülkeler	%		
	1991/2000	2000/2007	1991/2007
İspanya	21,28	31,25	59,18
Kıbrıs Rum Kesimi	-	27,78	-
İrlanda	49,68	24,52	86,38
Letonya	-	16,85	-
Bulgaristan	-	15,93	-
Estonya	-	13,90	-
Slovakya	-	12,17	-
Yunanistan	12,95	10,71	25,04
İtalya	-	10,09	-
Litvanya	-	9,93	-
Fransa	5,94	9,78	16,30
Slovenya	-	9,12	-
AB-15	4,62	9,07	14,11
Malta	-	8,39	-
AB-27	-	8,02	-
Avusturya	-	7,75	-
Belçika	9,92	6,88	17,48
İsveç	-5,19	6,84	1,30
Hollanda	22,13	6,73	30,35
Lüksemburg	12,42	6,63	19,88
Finlandiya	-2,64	6,04	3,23
Polonya	-	5,95	-
Çek Cumhuriyeti	-	4,99	-
Almanya	-1,47	4,17	2,65
İngiltere	2,86	3,99	6,96
Portekiz	5,68	2,39	8,21
Macaristan	-	2,39	-
Danimarka	4,74	2,34	7,19
Romanya	-	-7,79	-

Kaynak: European Commission (2008) verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

5. Avrupa Birliği'nde Nüfus-İstihdam Matrisi

Nüfus-İstihdam Matrisinde Avrupa Birliği üyesi ülkelerin konumlarını görebilmek için Tablo 2 ve Tablo 3'deki değişim değerleri formülde yerine konulduktan sonra ortaya aşağıdaki gibi bir tablo çıkmaktadır:

Tablo: 4 –Avrupa Birliği’nde Dönemler İtibariyle ve Ülkelere Göre Nüfus-İstihdam Matris Değerleri

1991–2000		2000–2007		1991–2007	
(1) ($\Delta te > 0$); $m_{pe} > 1$					
Belçika	6,99	Litvanya	2302,07	Almanya	14,93
İngiltere	6,20	İtalya	12,82	Hollanda	4,22
Hollanda	4,80	Slovenya	8,50	Belçika	3,02
İspanya	3,07	Yunanistan	5,83	İspanya	2,91
İrlanda	2,77	Finlandiya	4,63	Yunanistan	2,86
Danimarka	2,45	Macaristan	4,49	AB-15	2,36
Fransa	1,97	AB-27	2,87	Danimarka	2,31
Yunanistan	1,91	Polonya	2,73	İrlanda	2,24
AB-15	1,83	Hollanda	2,73	Fransa	1,88
Lüksemburg	1,43	AB-15	2,70	İngiltere	1,61
Portekiz	1,09	Slovakya	2,50	Lüksemburg	1,35
		İspanya	2,49		
		Avusturya	2,37		
		Danimarka	2,01		
		Fransa	1,77		
		Belçika	1,60		
		Çek Cumhuriyeti	1,54		
		Kıbrıs Rum Kesimi	1,52		
		Malta	1,47		
		İrlanda	1,40		
		İsveç	1,33		
		Lüksemburg	1,19		
		İngiltere	1,04		
(2) ($\Delta te > 0$); $m_{pe} = [0, 1]$					
		Portekiz	0,73	Portekiz	0,95
				Finlandiya	0,84
				İsveç	0,15
(3) ($\Delta te > 0$); $m_{pe} = [-1, 0]$					
(4) ($\Delta te > 0$); $m_{pe} < -1$					
		Almanya	-2,75		
		Bulgaristan	-2,99		
		Letonya	-9,98		
		Estonya	-18,19		
(5) ($\Delta te < 0$); $m_{pe} < -1$					
Finlandiya	-1,05				
İsveç	-1,60				
(6) ($\Delta te < 0$); $m_{pe} = [-1, 0]$					

Almanya	-0,85			
(7) ($\Delta te < 0$); $m_{pe} = [0, 1]$				
(8) ($\Delta te < 0$); $m_{pe} > 1$				
		Romanya	6,41	

1991-2007 Dönemi verileri ele alındığı zaman Almanya, Hollanda, Belçika, İspanya ve Yunanistan AB-15 ortalamasının üzerinde bir performans sergilemişlerdir. Bu dönemde AB-15’de hem toplam istihdamda hem de nüfusta artış görülmüş; toplam istihdamdaki artış nüfus artışından yüksek gerçekleşmiştir. Dolayısıyla işsizlik oranında bir azalma görülmesi, ayrıca işgücüne katılımında da bir artış olması beklenecektir.

5.1. Nüfus-İstihdam Matrisine Göre Ülkelerin İstihdam Politikalarının Performansı

Ülkelerin istihdam politikalarının performansını değerlendirebilmek için ele alınan dönemde Nüfus-İstihdam Matrisindeki konumlarına göre ülkelerin işsizlik ve işgücüne katılım oranlarındaki değişimlere bakmak gerekecektir. Aşağıda dönemler itibariyle matrisin yapısı ve ülke verileri ayrı ayrı ele alınmıştır.

5.1.1. 1991-2000 Dönemi

1991-2000 Dönemine ilişkin olarak mevcut verilere göre yapılan hesaplamalar neticesinde Nüfus-İstihdam Matrisi aşağıdaki gibidir:

Şekil: 2 - 1991-2000 Dönemi Nüfus-İstihdam Matrisi

		İşgücü Açığı			
Kısa Dönem	(3)	(4)	(7)	Uzun Dönem	
			(1) Belçika İngiltere Hollanda İspanya İrlanda Danimarka Fransa Yunanistan AB-15 Lüksemburg Portekiz		
	(5) Finlandiya İsveç	(6) Almanya	(8)	(2)	
		İşsizlik			

Matristeki değerlere göre (1) grubundaki ülkelerde işsizlik zamanla azalmakta ve bu sürecin aynı şekilde devam etmesi halinde uzun dönemde işgücü açığı riski bulunmaktadır. (5) ve (6) grubundaki ülkelerde ise işsizlik sorunu giderek daha önemli hale gelmektedir. Bu önermelerin ispatı için söz konusu ülkelerde 1991-2000 döneminde işsizlik oranlarındaki değişime bir göz atmakta fayda bulunmaktadır. Değerlendirmelerin daha sağlıklı olabilmesi açısından tabloda işgücüne katılım verilerine de yer verilmiştir.

Tablo: 5’de görüldüğü üzere ülkelerin pek çoğu Nüfus-İstihdam Matrisinde öngörülen beklentileri karşılamışlardır. Hollanda, İspanya ve İrlanda yüksek istihdam yaratma performansı ile ön plana çıkmışlardır. Ancak Belçika, Lüksemburg ve Yunanistan’ a ilişkin veriler beklentilerin aksine bir görünüm arz etmektedir. Uzun dönemli beklentiler açısından bakıldığında sınıra çok yakın sapmalar anlamlı olmayabilir. Belçika ve Lüksemburg’da söz konusu dönemde işsizlikte küçük bir artış olmuştur. Bununla birlikte işgücüne katılım oranlarında da ciddi bir artış yaşanmıştır. Buradan hareketle Belçika ve Lüksemburg’da çalışmak isteyen nüfusun arttığı ve bu nedenle işsizlikte küçük bir artış yaşandığı söylenebilir. Yunanistan’da ise bu süreç daha keskin bir görünümde dir. Dolayısıyla bu ülke ile ilgili olarak 1991-2000 dönemi daha dikkatli inceleme konusu yapılmalıdır.

Tablo: 5 – 1991-2000 Dönemine İlişkin İşsizlik ve İşgücüne Katılım Verileri

Ülkeler	N. İ.M.	İşsizlik				İşgücüne Katılım			
		1991	2000	Değişim	Beklenen	1991	2000	Değişim	Beklenen
Belçika	(1)	6,6	6,9	0,3	U (-)	60,2	65,1	4,9	U (+)
İngiltere	(1)	8,8	5,4	-3,4	U (-)	76,3	75,4	-0,9	U (+)
Hollanda	(1)	5,8	2,8	-3	U (-)	67,1	75,2	8,1	U (+)
İspanya	(1)	16,4	11,1	-5,3	U (-)	59,2	65,4	6,2	U (+)
İrlanda	(1)	14,7	4,2	-10,5	U (-)	60,9	68,2	7,3	U (+)
Danimarka	(1)	8,4	4,3	-4,1	U (-)	82,7	80,0	-2,7	U (+)
Fransa	(1)	9,5	9	-0,5	U (-)	66,8	68,7	1,9	U (+)
Yunanistan	(1)	7,0	11,2	4,2	U (-)	58,0	63,8	5,8	U (+)
Lüksemburg	(1)	1,7	2,3	0,6	U (-)	61,8	64,1	2,3	U (+)
Portekiz	(1)	4,2	3,9	-0,3	U (-)	71,1	71,4	0,3	U (+)
Finlandiya	(5)	6,6	9,8	3,2	K (+)	75,8	74,5	-1,3	K (-)
İsveç	(5)	3,1	5,6	2,5	K (+)	82,2	77,3	-4,9	K (-)
Almanya	(6)	-	7,5	-	K (+)	71,6	71,1	-0,5	K (-)

Kaynak: European Commission (2008) verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

Tablo içinde siyah olarak gösterilen değerler beklentilere ters bir durumu ifade etmektedir.

U: Uzun Dönem, K: Kısa Dönem olarak kullanılmıştır.

İngiltere ve Danimarka'da ise giderek yaşanan nüfus dolayısıyla daha farklı bir süreç söz konusu olmuştur. Bu ülkelerde işsizlik azalırken işgücüne katılım oranlarında da düşüş yaşanmıştır. İngiltere uzun dönemli beklentiler açısından sınıra yakın bir görünümde olmasına rağmen Danimarka'daki değişim dikkat çekicidir.

Matrisin kısa dönemli bölmelerinde öngörülen süreçler ise herhangi bir sapma olmaksızın gerçekleşmiş görünmektedir.

5.1.2. 2000-2007 Dönemi

Bir önceki başlık altında ele alınan 1991-2000 döneminin devamı olarak ele alınabilecek olan bu dönemde Nüfus-İstihdam Matrisi aşağıdaki gibi oluşmuştur:

Şekil: 3 - 2000-2007 Dönemi Nüfus-İstihdam Matrisi

		İşgücü Açığı			
Kısa Dönem	(4)	Almanya Bulgaristan Letonya Estonya	(1)	Litvanya İtalya Slovenya Yunanistan Finlandiya Macaristan AB-27 Polonya Hollanda AB-15 Slovakya İspanya Avusturya Danimarka Fransa Belçika Çek Cumhuriyeti Kıbrıs Rum Kesimi Malta İrlanda İsveç Lüksemburg İngiltere	Uzun Dönem
	(3)		(7)		
	(5)	(6)	(8)	(2)	
		Romanya	Portekiz		
		İşsizlik			

Matristeki değerlere göre (1) grubundaki ülkelerde işsizlik zamanla azalmakta ve bu sürecin aynı şekilde devam etmesi halinde uzun dönemde işgücü açığı riski bulunmaktadır. (4) grubundaki ülkelerde işsizlik daha hızlı azalmakta ve işgücüne katılım artmaktadır. Dolayısıyla bu gruptaki ülkelerde işgücü açığı riski daha şiddetli bir tehdit olarak algılanmaktadır. (8) ve (2) grubundaki ülkelerde ise işsizlik sorunu giderek daha önemli hale gelmektedir. Yine bu önermelerin ispatı için söz konusu ülkelerde 2000-2007 döneminde işsizlik ve işgücüne katılım oranlarındaki değişime bir göz atmakta fayda bulunmaktadır.

Tablodan da görüleceği üzere 2000-2007 dönemi için ülke verilerinin çoğu matrisin beklentilerini veya öngörülerini karşılamaktadır. Buna karşın tabloda siyah olarak görünen ve nüfus-

istihdam değişimlerinin olağan seyrinin dışında gerçekleşen değerler üzerinde durulması ve incelenmesi gereken hususların varlığını işaret etmektedir. Uzun dönemli öngörülerin içinde sınıra yakın sapmalar pek anlamlı olamayacağı için bunları değerlendirme dışı tutabiliriz. Ancak bu dönemde işgücü piyasalarındaki performans açısından en kötü ülke olarak Avusturya göze çarpmaktadır. Nüfus ve istihdamdaki değişime göre işsizliğin azalıp, işgücüne katılımında bir artış olması beklenirken; işsizlikte hafif bir artış olmuş buna karşın işgücüne katılımında çok keskin bir düşüş yaşanmıştır. Matris bu noktada Avusturya'nın istihdam politikaları açısından alarm vermektedir.

Tablo: 6 – 2000-2007 Dönemine İlişkin İşsizlik ve İşgücüne Katılım Verileri

Ülkeler	N.İ.M.	İşsizlik				İşgücüne Katılım			
		2000	2007	Değişim	Beklenen	2000	2007	Değişim	Beklenen
Litvanya	(1)	16,4	4,3	-12,1	U (-)	70,8	67,9	-2,9	U (+)
İtalya	(1)	10,1	6,1	-4,0	U (-)	60,1	62,5	2,4	U (+)
Slovenya	(1)	6,7	4,8	-1,9	U (-)	67,5	71,3	3,8	U (+)
Yunanistan	(1)	11,2	8,3	-2,9	U (-)	63,8	67,0	3,2	U (+)
Finlandiya	(1)	9,8	6,9	-2,9	U (-)	74,5	75,6	1,1	U (+)
Macaristan	(1)	6,4	7,4	1,0	U (-)	60,1	61,9	1,8	U (+)
AB-27	(1)	8,6	7,1	-1,5	U (-)	68,6	70,5	1,9	U (+)
Polonya	(1)	16,1	9,6	-6,5	U (-)	65,8	63,2	-2,6	U (+)
Hollanda	(1)	2,8	3,2	0,4	U (-)	75,2	78,5	3,3	U (+)
AB-15	(1)	7,7	7,0	-0,7	U (-)	69,2	72,0	2,8	U (+)
Slovakya	(1)	18,8	11,1	-7,7	U (-)	69,9	68,3	-1,6	U (+)
İspanya	(1)	11,1	8,3	-2,8	U (-)	65,4	71,6	6,2	U (+)
Avusturya	(1)	3,6	4,4	0,8	U (-)	71,0	60,8	-10,2	U (+)
Danimarka	(1)	4,3	3,8	-0,5	U (-)	80,0	80,2	0,2	U (+)
Fransa	(1)	9,0	8,3	-0,7	U (-)	68,7	70,2	1,5	U (+)
Belçika	(1)	6,9	7,5	0,6	U (-)	65,1	67,1	2,0	U (+)
Çek Cumhuriyeti	(1)	8,7	5,3	-3,4	U (-)	71,3	69,9	-1,4	U (+)
Kıbrıs Rum Kesimi	(1)	4,9	3,9	-1,0	U (-)	69,1	73,9	4,8	U (+)
Malta	(1)	6,7	6,4	-0,3	U (-)	58,0	59,5	1,5	U (+)
İrlanda	(1)	4,2	4,6	0,4	U (-)	68,2	72,4	4,2	U (+)
İsveç	(1)	5,6	6,1	0,5	U (-)	77,3	79,1	1,8	U (+)
Lüksemburg	(1)	2,3	4,7	2,4	U (-)	64,1	66,3	2,2	U (+)
İngiltere	(1)	5,4	5,3	-0,1	U (-)	75,4	75,3	-0,1	U (+)
Portekiz	(2)	3,9	8,0	4,1	U (+)	71,4	74,1	2,7	U (-)
Almanya	(4)	7,5	8,4	0,9	K (-)	71,1	76,0	4,9	K (+)
Bulgaristan	(4)	16,4	6,9	-9,5	K (-)	60,7	66,3	5,6	K (+)
Letonya	(4)	13,7	6,0	-7,7	K (-)	67,2	72,8	5,6	K (+)
Estonya	(4)	12,8	4,7	-8,1	K (-)	70,2	72,9	2,7	K (+)
Romanya	(8)	7,2	6,4	-0,8	U (+)	68,4	63,0	-5,4	U (-)

Kaynak: European Commission (2008) verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

Tablo içinde siyah olarak gösterilen değerler beklentilere ters bir durumu ifade etmektedir.

U: Uzun Dönem, K: Kısa Dönem olarak kullanılmıştır.

Litvanya ve Polonya ise göç veren ve dolayısıyla nüfusu azalan ülkeler olduğu için işgücüne katılımında yaşanan sapmalar bu gerekçeye dayandırılabilir. Ancak Portekiz'deki durum da inceleme konusu yapılması gereken bir süreç olarak gözükmektedir.

5.1.3. 1991-2007 Dönemi

Önceki iki başlığa nazaran daha geniş bir dönem ele alan 1991-2007 döneminde mevcut ülke verileri çerçevesinde Nüfus-İstihdam Matrisi aşağıdaki şekildedir:

Matristeki değerlere göre ülkeler (1) ve (2) gruplarında toplanmışlardır. Bu da daha uzun dönemli veriler ele alınarak yapılacak değerlendirmelerde ülkelerin en uçta yer alan iki grupta toplanacaklarını göstermektedir. Buna göre ülkeler uzun dönemli işsizlik ya da uzun dönemli işgücü açığı riskiyle karşı karşıyadırlar. Yani ülkeler zaman içinde işgücü piyasalarına müdahale ederek işsizlikle mücadele politikaları uygulayabilmektedirler. Kısmen de olsa bu politikalarda başarılı olabilmektedirler. Aşağıdaki tabloda verileri mevcut olan ülkelerin 1991-2007 aralığında işsizlik ve işgücüne katılım oranları görülmektedir.

Şekil: 4 - 1991-2007 Dönemi Nüfus-İstihdam Matrisi

		İşgücü Açığı			
Kısa Dönem	(3)	(4)	(7)	(1)	Uzun Dönem
				Almanya Hollanda Belçika İspanya Yunanistan AB-15 Danimarka İrlanda Fransa İngiltere Lüksemburg	
	(5)	(6)	(8)	(2)	
				Portekiz Finlandiya İsveç	
				İşsizlik	

Tablo: 7 – 1991-2007 Dönemine İlişkin İşsizlik ve İşgücüne Katılım Verileri

Ülkeler	N.İ.M.	İşsizlik				İşgücüne Katılım			
		1991	2007	Değişim	Beklenen	1991	2007	Değişim	Beklenen
Almanya	(1)	-	8,4	-	U (-)	71,6	76,0	4,4	U (+)
Hollanda	(1)	5,8	3,2	-2,6	U (-)	67,1	78,5	11,4	U (+)
Belçika	(1)	6,6	7,5	0,9	U (-)	60,2	67,1	6,9	U (+)
İspanya	(1)	16,4	8,3	-8,1	U (-)	59,2	71,6	12,4	U (+)
Yunanistan	(1)	7,0	8,3	1,3	U (-)	58,0	67,0	9,0	U (+)
Danimarka	(1)	8,4	3,8	-4,6	U (-)	82,7	80,2	-2,5	U (+)
İrlanda	(1)	14,7	4,6	-10,1	U (-)	60,9	72,4	11,5	U (+)
Fransa	(1)	9,5	8,3	-1,2	U (-)	66,8	70,2	3,4	U (+)
İngiltere	(1)	8,8	5,3	-3,5	U (-)	76,3	75,3	-1,0	U (+)
Lüksemburg	(1)	1,7	4,7	3,0	U (-)	61,8	66,3	4,5	U (+)
Portekiz	(2)	4,2	8,0	3,8	U (+)	71,1	74,1	3,0	U (-)
Finlandiya	(2)	6,6	6,9	0,3	U (+)	75,8	75,6	-0,2	U (-)
İsveç	(2)	3,1	6,1	3,0	U (+)	82,2	79,1	-3,1	U (-)

Kaynak: European Commission (2008) verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

Tablo içinde siyah olarak gösterilen değerler beklentilere ters bir durumu ifade etmektedir.

U: Uzun Dönem, K: Kısa Dönem olarak kullanılmıştır.

Tabloda dikkati çeken değerler koyu siyah renkte gösterilmiştir. Danimarka, İngiltere ve Lüksemburg yaşlanan nüfusları dolayısıyla beklentilerden uzaklaşmakta, değerlerinde sapmalar görülmektedir. Özellikle 2000 sonrasında işgücüne katılım 15-24 yaş aralığında oransal olarak düşerken, 55-64 yaş aralığında hızla artmaktadır. Aynı durum Portekiz için de geçerlidir. Ancak Portekiz'de 2000 sonrasında kadın işgücünün istihdama katılım rakamlarında da önemli bir artış söz konusudur. Dolayısıyla Portekiz'de de değerlerde sapma görülmektedir. Bu ülkelerin dışında kalan ve verileri mevcut olan diğer ülkeler Nüfus-İstihdam Matrisi'nin öngörülerini destekleyen değerlere sahiptirler.

6. SONUÇ

Nüfus-İstihdam Matrisi, nüfustaki değişimler ile istihdamdaki değişimler arasındaki ilişkiyi ifade etmektedir. Değişen istihdam yapısı ile değişen nüfus yapısı arasındaki ilişki dikkate alınarak, dönem içinde ülkelerin işgücü piyasalarının performansı ölçülmeye çalışılmaktadır. Performans kriterleri olarak işsizlik ve işgücüne katılım oranları dikkate alınmaktadır.

Nüfus-İstihdam Matrisi sekizli bir matris yapısındadır. Bu matriste kısa veya uzun dönemli olmak üzere işsizlik ile işgücü açığı

arasındaki beklentiler ya da öngörüler ortaya konulmaya çalışılmıştır. Beklenti veya öngörüler aynı dönemdeki işsizlik ve işgücüne katılım oranlarındaki değişim ile karşılaştırılarak ülkelerin dönem içindeki performansları değerlendirilmiştir. Hiç şüphesiz öngörülerden sapmalar hakkında ayrıca yorumlamalar yapılmalıdır. Sapmaların farklı yıl aralıklarında ve hep aynı ülkelerde görülüyor olması, bu ülkelerdeki işgücü piyasalarına yönelik derinlemesine çalışmalar yapılmasını gerektirmektedir. Ayrıca ülkelerin verilerine ilişkin olarak toplanan bilgilerin ne derece gerçeği yansıttığı hakkında da değerlendirmeler yapılması gerekebilir.

Nüfus-İstihdam matrisi sayesinde ülkelerin nüfus hareketlerindeki değişime bağlı istihdam performansları değerlendirilebileceği gibi; ele alınan dönemi izleyen dönemlere ilişkin projeksiyonlar yapabilmek açısından da matris kullanılabilir. İzleyen dönemde uygulanabilecek nüfus ve istihdam politikaları hakkında yürütme organlarına yol gösterici mahiyette önermeler geliştirilebilir.

Matris kadın ve erkek işgücü verileri ya da yaş gruplarına göre ayrıştırılmış işgücü verileri kullanılarak cinsiyet veya yaş gruplarına yönelik değerlendirmeler için de kullanılabilir. Şüphesiz tüm bu çalışmalar ayrı birer araştırma konusudur.

KAYNAKÇA

European Commission, Directorate-General for Employment, Social Affairs and Equal Opportunities, 2008, "Employment in Europe 2008", Belgium, October